

Régiók Bizottsága vélemény – Tárgy: „Az Európai Bizottság »Európa szellemi tőkéjének mozgósítása: tegyük lehetővé az egyetemek teljes körű hozzájárulását a lisszaboni stratégiához!« című közleménye”

(2006/C 81/05)

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA,

tekintettel az Európai Bizottság „Európa szellemi tőkéjének mozgósítása: tegyük lehetővé az egyetemek teljes körű hozzájárulását a lisszaboni stratégiához!” című közleményére (COM(2005) 152 final);

tekintettel az Európai Bizottság 2005. június 3-i döntésére, mely szerint Európai Közösséget létrehozó szerződés 265. cikkének (1) bekezdése alapján kikéri a Régiók Bizottsága véleményét a fenti tárgyban;

tekintettel az Elnökség 2005. április 12-i döntésére, amelyben megbízta a „Kultúra és oktatás” szakbizottságot, hogy a fenti témában véleményét dolgozzon ki;

tekintettel a lisszaboni Európai Tanács döntésére, amely jóváhagyta az „európai kutatási térség” tervét és így megteremtette az Európai Unió közös tudományos és technológiai politikájának alapját;

tekintettel a Régiók Bizottsága „A lisszaboni stratégia átgondolása féltized eltelté után” c. véleményére (CdR 152/2004 fin) ⁽¹⁾;

tekintettel az Európai Bizottság „Az egyetemek szerepe a tudás Európájában” c. közleményére ⁽²⁾ és a Régiók Bizottsága „Az egyetemek szerepe a tudás Európájának helyi és regionális fejlődésében” című véleményére (CdR 89/2003 fin) ⁽³⁾;

tekintettel a Régiók Bizottságának „az élethosszig tartó tanulásra vonatkozó integrált cselekvési program” tárgyban született véleményére (CdR 258/2004 fin)

tekintettel a „Kultúra és oktatás” szakbizottság 2005. július 11-én elfogadott véleménytervezetére (CdR 154/2005 rev.1), előadó: **Gerd Harms**, Brandenburg tartomány szövetségi képviselője és Európa-ügyi megbízottja, az állami kancellári hivatal államtitkára (DE/PES);

Mivel

1. Elengedhetetlen, hogy az Európai Bizottság közleményét a „növekedés a tudás révén” közös európai stratégiával összefüggésben ítéljük meg. A nevelés, az oktatás és a kutatás képezik az innovációra képes társadalom alapjait. A lisszaboni stratégia keretein belül megfogalmazott célok csak olyan globális versenyben érhetőek el, amelyben a kutatás, az oktatás és a képzés kulcsszerepet játszanak. Emiatt a felsőoktatási intézményeknek központi szerepe van a lisszaboni folyamatban.
2. Európában 20 év múlva a világ lakosságának csupán 5 %-a él majd, míg Ázsiában 52 %. Ezek a számok jól mutatják, hogy mekkora szükség olyan van lényegbevágó intézkedésekre, melyek hozzájárulnak az európai képzés és kutatás területének vonzóbbá tételéhez. A felsőoktatási intézmények vonzereje fontos szempont az olyan képzett szakemberek („agyak”) megszerzéséért folytatott harcban, akik biztosíthatják Európa jövőbeni fejlődését.
3. Az átfogó képzéshez való hozzájárulás nem csak a tudás Európájának egyik jövőbeni forrása, hanem az európai társadalmak és egész Európa szociális kohéziójának alapja is. A képzés akadályainak megszüntetése, az élethosszig tartó képzés mindenki számára elérhető lehetőségeinek megteremtése és az oktatásügy színvonalának növelése központi kihívások minden cselekvési szinten.
4. Az újraindított lisszaboni stratégia során az Európai Bizottság egész intézkedéscsomagot javasolt annak érdekében, hogy aktívan szembe lehessen szállni ezekkel a kihívásokkal. Az Európai Bizottság illetékességi körébe tartozó tevékenységek egyik fő eleme a 7. kutatási keretprogram. Ahhoz, hogy a keretprogramban említett lehetőségek integrálhatóak legyenek az európai innovációs folyamatba, reformokra van szükség az oktatási és a felsőoktatási szektorban.

⁽¹⁾ HL C 43., 2005.2.18., 1. o.

⁽²⁾ COM(2003) 58 final

⁽³⁾ HL C 73., 2004. 3.23., 22. o.

5. Európa régióinak ebben a folyamatban kiemelkedő felelőssége van; a régiók fontos kompetenciákkal rendelkeznek a tudományos képzés és a kutatás terén. A Régiók Bizottsága elismeri, hogy a helyi és regionális önkormányzatok ebben a tekintetben különleges szerepet töltenek be, mivel kommunikációs csatornaként működnek a polgárok felé. A helyi és regionális önkormányzatok hozzájárulhatnak a hálózatok közötti együttműködés kialakulásához is, az érintett felek közötti szinergiák létrehozása érdekében. Az európai régiók fejlődése nagymértékben függ a tudomány, a kutatás és az innováció lehetőségeinek kihasználásától. Az említett potenciálok erősítése Európában csak a régiókkal együttműködve lehetséges.

2005. október 12–13-án tartott 61. plenáris ülésén (az október 12-i ülésnapon) egyhangúlag elfogadta az alábbi véleményt:

1. A Régiók Bizottsága álláspontja és ajánlásai

Általános megjegyzések

A Régiók Bizottsága

1.1 **üdvözli** az Európai Bizottság „Európa szellemi tőkéjének mozgósítása: tegyük lehetővé az egyetemek teljes körű hozzájárulását a lisszaboni stratégiához!” című közleményét és fontos impulzusnak **tekinti** azt az egész Európára kiterjedő, a felsőoktatás javításáról szóló elengedhetetlen párbeszédben;

1.2 **ismételten hangsúlyozza**, hogy az európai főiskolai és egyetemi képzés szerteágazó területét a közleményben „egyetemek” általános fogalom jelöli. Ebben az általános értelemben használatos jelen véleményben a „felsőoktatás” kifejezés is;

1.3 **osztja** az Európai Bizottságnak azt a nézetét, hogy a jövőbeni növekedés és a társadalmi jólét egyre inkább az alapos szaktudást igénylő iparágakon és szolgáltatásokon alapul, és egyre több munkahely igényel majd felsőfokú végzettséget;

1.4 **elismeri**, hogy az európai felsőoktatási politikában alapvető változásra van szükség, amely egyrésztől figyelembe veszi a helyi és regionális közösségek igényeit, másrésztől világszinten versenyképes kutatást és oktatást tesz lehetővé;

1.5 ebben az összefüggésben **rámutat** arra, hogy Európában kitűnő felsőoktatási intézmények vannak, amelyek világszintű összehasonlításban is kiváló teljesítményt nyújtanak a tudományos utánpótlás kinevelésében és a kutatásban. Másrésztől viszont számos olyan felsőoktatási intézmény is létezik, amelyek – ahogyan erre az Európai Bizottság közleménye is utal – nem tudják teljes mértékben kibontakoztatni a bennük rejlő lehetőségeket;

1.6 **üdvözli** az egyértelmű kiállást a szubszidiaritás mellett, **ezenfelül hangsúlyozza** a régiók felelősségét, amely a 2001-es, európai kormányzásról szóló fehér könyvben került meghatározásra és az Európai Unió alkotmánytervezésének tervezetében is kifejezésre jut;

1.7 **nyomatékosan megjegyzi**, hogy az egyetemi képzést nem csak gazdasági szempontból lehet vizsgálni. Az egyetemi képzés szociális és kulturális többletértéket is teremt, amely nem értékelhető gazdasági szempontból, de a fejlett társadalom számára alapvető jelentőségű;

1.8 **hangsúlyozza**, hogy a közlemény alapjául szolgáló ambiciózus célokat csak akkor lehet elérni, ha azok alapjait megteremtik az iskolai általános és az iskola előtti képzés keretein belül. **Elismeri**, hogy ezen a területen a regionális szintnek kiemelt felelőssége van;

1.9 **úgy véli**, hogy a lisszaboni stratégia céljainak megvalósítása érdekében az egyetemeket és főiskolákat nagyobb mértékben kellene bevonni az élethosszig tartó tanulás koncepciójába;

1.10 **úgy véli**, hogy a felsőoktatással szemben támasztott társadalmi követelmények gyors változására a leghatékonyabb választ a rugalmas struktúrák jelentik. Ezek megteremtése egyelőre a felsőoktatási intézmények feladata. A regionális és a nemzeti szint felelőssége, hogy a belső, jogilag akadályozó tényezők kiküszöbölése által megteremtse a rugalmasság alapjait és rendelkezésre bocsássa a szükséges eszközöket;

1.11 **sajnálataát fejezi ki amiatt**, hogy az Európai Bizottság nem tartotta feladatának egy, a szervezeti egységei között egyeztetett, az európai felsőoktatási politika minden szempontját figyelembe vevő, a kutatás területére is kiterjedő közlemény kidolgozását. Az európai kutatási térség és az Európai Bizottság 7., a „tudásalapú régiók” irányvonalhoz kapcsolódó kutatási kereterről szóló javaslata fontos viszonyítási pontok az európai felsőoktatás számára, főként a lisszaboni célkitűzések megvalósítása szempontjából;

1.12 **megállapítja**, hogy a kutatás területének leválasztásával éppúgy elvesz a kutatás, a tudományos utánpótlás képzése és a szakmai szempontból szükséges akadémiai végzettség közötti összefüggés, mint az egyetemeken belüli és az azokon kívüli kutatások közötti kapcsolat.

2. Növekvő kihívások

A Régiók Bizottsága

2.1 **osztja** az Európai Bizottság azon **aggódalmát**, hogy az Európai Közösség nem alakította ki eléggé az oktatási célokra szolgáló forrásokat, és az Európai Bizottság elemzésében fontos kiindulópontokat lát a változtatás különböző területeire;

2.2 **ennek ellenére úgy véli**, hogy a közleményben szereplő statisztikai adatok számos európai ország valós helyzetét torzított formában adják vissza. A felsőoktatásban tanuló és ott végzett hallgatók alacsony létszámába például nem számítják bele a szakiskolákban tanuló, vagy a szakmai képzésben részt vevő számos európai diákot, míg az ez utóbbiakhoz hasonló képzési formákat Észak-Amerikában vagy Ázsiában felsőoktatási intézmények keretein belül szervezik.

2.3 **egyetért** a felsőoktatási szektor dinamikus fejlődését akadályozó tényezőket felmérő elemzéssel, főként a felsőoktatási intézmények vitathatatlan elhatárolódását a gazdaságtól és a társadalomtól, a rendszer előzetes állami ellenőrzés általi túlszabályozását, és az európai felsőoktatási szektornak az állami forrásoktól való függősége miatt kialakult viszonylagos szegénységét tekintve;

2.4 **rámutat** ugyanakkor arra, hogy az európai felsőoktatási intézmények színvonala általában jó, és számos felsőoktatási intézmény már évekkel ezelőtt elvégezte a közleményben szereplő szükséges változtatásokat, illetve nemsokára eleget tesz azoknak – bár gyakran a lisszaboni célokra való tudatos összpontosítás nélkül. Az a tény, hogy számos felsőoktatási intézmény előtt a bolognai folyamat fogalma még nem ismert, nem vezethet az európai felsőoktatási intézmények negatív általános megítéléséhez;

2.5 **támogatja** a bolognai folyamat közös felsőoktatási térség kialakítására irányuló erőfeszítéseit, **felhívja azonban a figyelmet** a felsőoktatás területén létező megközelítési módok nemzeti és regionális sokféleségére, melyeknek szintén kifejezésre kell jutniuk a közös felsőoktatási térségben. A közleményben megemlített nyelvi sokféleség miatti aggodalmat a Régiók Bizottsága nem osztja.

3. A modernizáció sarkalatos pontjai: vonzerő, irányítás és finanszírozás

A Régiók Bizottsága

3.1 **megismétli véleményét**, mely szerint az európai felsőoktatási térség megteremtése, melyet a bolognai folyamat 2010-re irányoz elő, konkrét, az európai felsőoktatás fejlesztésével kapcsolatos célokat határoz meg. Ehhez elsősorban a végzettségek összehasonlíthatóságának rendszere tartozik, amelynek alapja a két fő képzési ciklus, a teljesítményalapú pontrendszer, a mobilitás, a minőségbiztosítás és az európai dimenzió támogatása. **Megállapítja**, hogy az említett célok eléréséhez szükséges lépéseket még nem tették meg a kellő mértékben. A célok eléréséhez fokozottabb erőfeszítések szükségesek a felsőoktatási intézmények, de a régiók, a tagállamok és az Unió részéről is;

3.2 **osztja** az Európai Bizottság azon **nézetét**, mely szerint az egyetemeknek támogatásra van szükségük közvetlen környezetük részéről ahhoz, hogy megkezdhessék a szükséges változtatásokat. A helyi és regionális önkormányzatok már hosszú ideje szorosan együttműködnek a felsőoktatási és más helyi intézményekkel a szükséges lépések megtétele során;

3.3 **helyesli** a „kiválóság kultúrájának” elterjesztésére jelentkező általános igényt. Ebben a folyamatban az egyetemi karoknak és az innovatív kutatókból álló hálózatoknak szánja a főszerepet, akik megkövetelhetik a csúcsteljesítményt és támo-

gathatják annak elérését. A kiváló teljesítmény iránti igényt általánosan erősíteni és támogatni kell az oktatás és a kutatás területén;

3.4 **elfogadja** az Európai Bizottság a vonzerő növelésének tényezőivel kapcsolatos elemzését és **egyetért** azzal. Éppen az „emberi erőforrások” területén adódik számos lehetőség a felsőoktatási intézmények európai orientáltságának növelésére;

3.5 **üdvözli** az ERASMUS programhoz kapcsolódó ambíciókat, melyek szerint a programnak akár hárommillió diákra is ki kell terjednie;

3.6 **támogatja** az Európai Bizottság véleményét, mely szerint a felsőoktatási intézmények és az ipar közötti kapcsolatoknak kiemelkedő jelentősége van, de a gazdaság, a közigazgatás és a kultúra más területeit, valamint a társadalmi szervezeteket is fontos partnereknek tekinti. Éppen a tudomány regionális fejlődésben játszott szerepe szempontjából túl kevés, ha a partnerségek csupán az iparra korlátozódnak;

3.7 **aggodalommal látja**, hogy a felsőoktatási intézmények kapuinak megnyitása tanulók újabb csoportjai előtt, az élet-hosszig tartó tanulás felé orientálódás és a felsőfokú képzés lehetővé tétele szélesebb rétegek számára, amelyek a következő évtizedek demográfiai és strukturális kihívásainak való megfelelés feltételei, még nem valósulnak meg a szükséges mértékben a felsőoktatási intézményekben. **Üdvözli** az Európai Bizottság megközelítését, mely szerint erre a kérdésre egy egész Európára kiterjedő vita keretében kellene ráirányítani a figyelmet, és támogatásáról biztosítja az Európai Bizottságot ezen a téren;

3.8 **hangsúlyozza**, hogy a felsőoktatási intézményekben folyó verseny és a minőség növelése nem vezethet az európai régiók tudományos szempontból történő szétszakadozásához – Európa egyik legfőbb ismérve a széles képzési bázis, amelyet meg kell őrizni. Minden európai régióban biztosítani kell az európai standard minőségnek megfelelő felsőfokú képzési formákat;

3.9 **kiemeli**, hogy bár az Európai Bizottságnak a felsőoktatási intézmények jobb és hatékonyabb anyagi támogatásával kapcsolatos követelése érthető, számos európai régióban nem tükrözi pontosan a valós helyzetet: az oktatás és a képzés sok helyen elsőbbséget élvez a költségvetés elkészítése során;

3.10 **hangsúlyozza**, hogy a Régiók Bizottságában képviselt helyi és regionális önkormányzatok készek arra, hogy a felsőoktatási intézményekkel intézményi modernizációs stratégiákról értekezzenek, és lehetőség szerint átültessék ezeket a gyakorlatba. Ide tartozik a többéves szerződések bevezetése, az innovatív menedzsment támogatása a felsőoktatási intézményekben és a felsőfokú oktatási intézmények nyitottságának növelése az iparral kialakított partnerségekre.

4. Cselekvési prioritások

A Régiók Bizottsága

4.1 az oktatás, a felsőoktatás és a kutatás prioritásainak együttes bemutatását **ajánlja**, hogy az összefüggések, a kölcsönös függési viszonyok és az ebből eredő, a lisszaboni stratégia megvalósítására irányuló cselekvési lehetőségek a középpontba kerüljenek;

4.2 **hangsúlyozza**, hogy a felsőoktatási intézményekben a strukturális változások életbe lépésének alapfeltétele a végzettségek általános, egész Európára kiterjedő elismerése. A bolognai folyamat célja a felsőfokú képzések mennyiségi összehasonlíthatóságának megteremtése, ezért a kölcsönös elismerés fontos alapjának tekinthető. Annak érdekében, hogy minden régió számára megfelelő és sikerrel kecsegtető hozzáférést tegyünk lehetővé az európai felsőoktatási térséghez, szükségesnek tűnik, hogy erre a lépésre alapozva európai szintű vitát kezdeményezzünk a minőségi szabványokat illetően;

4.3 **felhívja a figyelmet arra**, hogy a tudósok mobilitása tekintetében sikeresnek bizonyult a Marie Curie program, amely az európai kutatási keretprogram része. Egy újabb lehetőség megteremtése európai szinten szétforgácsolódáshoz vezetne, ezért, mint ahogy a közlemény is utal rá, nem ésszerű. A Régiók Bizottsága arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy tovább erősítse a kutatók mobilitását elősegítő Marie Curie programot, valamint, hogy tegyen lépéseket a kutatók a Kutatók Európai Chartájában rögzített mobilitása általános feltételeinek javítása érdekében;

4.4 **hangsúlyozza**, hogy a felsőoktatási tandíjakról csak nemzeti, illetve regionális szinten érdemes vitát folytatni;

4.5 **elutasítja** a tandíjak és segélyezési rendszerek Európai Bizottság által javasolt differenciált felosztását, melynek célja a továbbtanulási döntések irányítására. A képzési forma egyéni és szabad megválasztását nem korlátozhatják állami szintű szabályozási kísérletek;

4.6 **támogatja** az Európai Bizottság álláspontját, mely szerint az EU finanszírozási forrásait a felsőoktatási intézmények modernizálására kellene felhasználni. **Arra kéri azonban az Európai Bizottságot**, hogy a strukturális alapokra vonatkozó szabályozás keretein belül teremtsen megfelelő alapokat arra, hogy a tudomány helyzete megerősödjön a nemzeti javak elosztásának versenyében, valamint hangsúlyozza ki a felsőoktatás fejlesztésének jelentőségét;

4.7 **hangsúlyozza annak szükségességét**, hogy a felsőoktatási intézmények a nemzeti és regionális feladatkörükkel járó általános felelősség keretein belül a lehető legnagyobb szabadságot kapják az oktatás és a kutatás megtervezése terén. A szabadság és a felelősség viszonyát többéves stratégiai keretegyezmények formájában kell szabályozni, amelyek lehetővé teszik a célok elérésének átlátható és hatékony utólagos ellenőrzését. Ezzel kapcsolatban a Régiók Bizottsága hangsúlyozza mind a régiók felelősségét a felsőoktatás fejlesztése szempontjából, mind a felsőoktatási intézmények jelentőségét a regionális fejlődés számára.

4.8 **javasolja**, hogy az Európai Bizottság hozzon megfelelő intézkedéseket a felsőoktatási intézményeknek és a kutatási egységeknek a régiók, községek és városok életébe való láthatóbb bekapcsolása, a tudományt, a gazdaságot és a közigazgatást összefűző szálak erősítése, valamint a tudományos intézmények társadalomra gyakorolt hatásának erősítése céljából. Mindezt verseny keretein belül is meg lehetne valósítani.

Brüsszel, 2005. október 12.

A Régiók Bizottsága
elnöke
Peter STRAUB